

सामान्य प्रशासन विभाग

मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२, दिनांक ६ मे १९९१

भारताचे संविधान

क्रमांक टॅलेप्र. १०८१/सीआर-३४४/वीस-ब.—भारताच्या संविधानाच्या अनुच्छेद ३०९ च्या परतुकाद्वारे मिळालेल्या अधिकारांचा वापर करून आणि या बाबतीत काढण्यात आलेले व राज्यामध्ये किंवा त्याच्या कोणत्याही भागामध्ये अंमलात असलेले सध्याचे सर्व नियम व आदेश यांचे अधिक्रमण करून, महाराष्ट्राचे राज्यपाल याद्वारे महाराष्ट्र शासनाच्या सेवेतील इंग्रजी लघुलेखक व इंग्रजी टंकलेखक यांना प्राप्त करावयाच्या मराठी लघुलेखन/मराठी टंकलेखन अर्हेतेबाबत पुढील नियमावली तयार करित आहेत, ती अशी :—

१. संक्षिप्त नाव व प्रारंभ.—(१) या नियमास "महाराष्ट्र नागरी सेवा (इंग्रजी लघुलेखक व इंग्रजी टंकलेखक यांना प्राप्त करावयाच्या मराठी लघुलेखन/मराठी टंकलेखन परीक्षा सक्तीची करण्याबाबत) नियमावली १९९१" असे संबोधण्यात येईल.
- (२) ही नियमावली अधिसूचना प्रसिद्ध होईल त्या दिनांकापासून अंमलात येईल.
- (३) ही संपूर्ण महाराष्ट्र राज्यास लागू राहील :

२. व्याख्या.—या नियमावलीत, संदर्भानुसार अन्यथा आवश्यक नसेल तर—(अ) एतदर्थ मंडळ" म्हणजे शासनाच्या सेवेतील इंग्रजी लघुलेखकांच्या व इंग्रजी टंकलेखकांच्या मराठी लघुलेखन/मराठी टंकलेखन परीक्षा घेण्यासाठी शासनाने नेमलेले मंडळ होय.

(ब) "परिशिष्ट" म्हणजे या नियमावलीस जोडलेले परिशिष्ट होय;

(क) "प्रारंभ दिनांक" म्हणजे हे नियम अंमलात येतील तो दिनांक होय.

(ड) "वाणिज्य संस्था" म्हणजे महाराष्ट्र शासनाच्या शिक्षण विभागाच्या सक्षम प्राधिकाऱ्याने मराठी लघुलेखन प्रशिक्षणासाठी व मराठी टंकलेखन प्रशिक्षणासाठी मान्यता दिलेली वाणिज्य संस्था होय.

(ई) "इंग्रजी लघुलेखक" म्हणजे शासनाच्या सेवेत लघुलेखकाच्या पदावर नेमलेली व्यक्ती होय आणि या मध्ये निवडश्रेणी लघुलेखक, उच्चश्रेणी लघुलेखक, निम्नश्रेणी लघुलेखक किंवा लघु टंकलेखक या पदांवर नेमलेल्या व इंग्रजी लघुलेखनाचे, काम करणाऱ्या व्यक्तींचाही समावेश आहे.

(फ) "इंग्रजी टंकलेखक" म्हणजे शासनाच्या सेवेत टंकलेखकाच्या पदावर नेमलेली व्यक्ती होय आणि या मध्ये लिपिक टंकलेखकाच्या पदांवर नेमलेल्या व इंग्रजी टंकलेखनाचे काम करणाऱ्या व्यक्तींचाही समावेश आहे.

(ग) "परीक्षा" म्हणजे, या नियमानुसार एतदर्थ मंडळाने घेतलेली मराठी लघुलेखनाची व मराठी टंकलेखनाची परीक्षा होय.

(ह) "विद्यमान प्रशिक्षण योजना" म्हणजे ही नियमावली अंमलात येण्यापूर्वी सामान्य प्रशासन विभाग, शासन निर्णय क्रमांक टॅलेप्र-१०७७-सी-२६४२-२०, दिनांक १६ जून १९८१ अन्वये अंमलात असलेली मराठी टंकलेखन व लघुलेखन प्रशिक्षणाची योजना होय.

(आय) "शासन" म्हणजे महाराष्ट्र शासन होय.

(जे) "माध्यमिक शाळा प्रमाणपत्र परीक्षा" म्हणजे, महाराष्ट्र राज्य माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळ अधिनियम, १९६५ (१९६५ चा महाराष्ट्र अधिनियम ४१) अन्वये विभागीय मंडळाने घेतलेली माध्यमिक शाळा प्रमाणपत्र परीक्षा होय आणि त्यामध्ये शासनाने तत्सम म्हणून घोषित केलेल्या इतर कोणत्याही परीक्षेचा समावेश होतो.

३. लघुलेखक व टंकलेखक यांनी उत्तीर्ण करावयाची परीक्षा.—या नियमावलीच्या अधीनतः इंग्रजी लघुलेखनाचे किंवा इंग्रजी टंकलेखनाचे काम करणाऱ्या प्रत्येक लघुलेखकाला किंवा प्रत्येक टंकलेखकाला निम्न ४ मध्ये विहित केलेल्या कालावधीत खालीलप्रमाणे परीक्षा उत्तीर्ण करावी लागेल :—

अनुक्रमांक (१)	पदनाम (२)	उत्तीर्ण करावयाची परीक्षा (३)
१	इंग्रजी लघुलेखनाचे काम करणारे निवडश्रेणी, उच्चश्रेणी व निम्न-श्रेणी लघुलेखक.	एतदर्थ मंडळाची प्रति मिनिट ८० शब्द गतीची मराठी लघुलेखनाची व प्रति मिनिट ३० शब्द गतीची मराठी टंकलेखनाची परीक्षा.
२	इंग्रजी लघुलेखनाचे आणि इंग्रजी टंकलेखनाचे काम करणारे लघु-टंकलेखक.	एतदर्थ मंडळाची प्रति मिनिट ८० शब्द गतीची मराठी लघुलेखनाची व एतदर्थ मंडळाची प्रति मिनिट ३० शब्द गतीची मराठी टंकलेखनाची परीक्षा.
३	इंग्रजी टंकलेखनाचे काम करणारे टंकलेखक व लिपिक टंकलेखक.	एतदर्थ मंडळाची प्रति मिनिट ३० शब्द गतीची मराठी टंकलेखनाची परीक्षा.

४. परीक्षा उत्तीर्ण होण्याची मुदत.—(१) प्रथम भाषा म्हणून मराठी (उच्चस्तर) विषय घेऊन माध्यमिक शाळांत प्रमाणपत्र परीक्षा उत्तीर्ण झालेले जे इंग्रजी लघुलेखक किंवा इंग्रजी टंकलेखक.—

(अ) जे प्रारंभ दिनांकी शासनाच्या सेवेत असतील त्यांना नियम ३ मध्ये विहित केलेली परीक्षा प्रारंभ दिनांकापासून ४ वर्षांच्या आत उत्तीर्ण व्हावी लागेल.

(ब) जे प्रारंभ दिनांकानंतर शासन सेवेत असतील त्यांना नियम ३ मध्ये विहित केलेली परीक्षा शासन सेवेत प्रवेश केल्याच्या दिनांकापासून ४ वर्षांच्या आत उत्तीर्ण व्हावी लागेल.

(२) प्रथम भाषा म्हणून मराठी (उच्चस्तर) विषय न घेता माध्यमिक शाळांत प्रमाणपत्र परीक्षा उत्तीर्ण झालेले जे इंग्रजी लघुलेखक किंवा इंग्रजी टंकलेखक.—

(अ) प्रारंभ दिनांकी शासनाच्या सेवेत असतील त्यांना नियम ३ मध्ये विहित केलेल्या परीक्षा प्रारंभ दिनांकापासून ६ वर्षांच्या आत उत्तीर्ण व्हावी लागेल.

(ब) प्रारंभ दिनांकानंतर शासन सेवेत प्रवेश करतील त्यांना नियम ३ मध्ये विहित केलेली परीक्षा सेवेत प्रवेश केल्याच्या दिनांकापासून ४ वर्षांच्या आत उत्तीर्ण व्हावी लागेल.

५. प्रशिक्षण.—(१) इंग्रजी लघुलेखकांसाठी मराठी लघुलेखन प्रशिक्षणाचा कालावधी एक वर्षाचा असेल या एक वर्षाच्या कालावधीतच त्याला मराठी टंकलेखनाचे प्रशिक्षण पूर्ण करावे लागेल.

(२) इंग्रजी टंकलेखकासाठी मराठी टंकलेखन प्रशिक्षणाचा कालावधी सहा महिन्यांचा राहिल.

(३) इंग्रजी लघुलेखकाला/टंकलेखकाला वरील पोट-नियम (१) व (२) मध्ये उल्लेखिलेले प्रशिक्षण कोणत्याही स्थानिक वाणिज्य संस्थेत घेता येईल. ज्या ठिकाणी अशी कोणतीही स्थानिक वाणिज्य संस्था नसेल त्या ठिकाणी त्याला/तिला खाजगीरीत्या उक्त प्रशिक्षण घेता येईल. अशा खाजगी प्रशिक्षणासाठी इंग्रजी लघुलेखकाला/टंकलेखकाला तो/ती परीक्षा उत्तीर्ण झाल्यानंतर शासन वेळोवेळी जाहीर करील अशी रक्कम देण्यात येईल.

(४) उपरोक्त पोट नियमांमध्ये उल्लेख केलेले प्रशिक्षण घेऊ इच्छिणाऱ्या इंग्रजी लघुलेखकाला किंवा इंग्रजी टंकलेखकाला आपल्या कार्यालय प्रमुखाकडे सोबतच्या परिशिष्टामध्ये विहित केलेल्या नमुना १ किंवा नमुना २ मध्ये अर्ज करावा लागेल. कार्यालय प्रमुख आपल्या मंजूर अनुदानातून प्रशिक्षणाचा खर्च करतील.

(५) प्रशिक्षण घेणाऱ्या इंग्रजी लघुलेखकाला/इंग्रजी टंकलेखकाला प्रशिक्षण मध्येच सोडवू देता येणार नाही. तथापि त्याने विद्यग्राह्य कारणास्तव प्रशिक्षण अपूर्ण सोडल्यास उर्वरित प्रशिक्षण त्याला/तिला स्वखर्चाने पूर्ण करावे लागेल. अन्यथा त्याला/तिला त्याच्या/तिच्या प्रशिक्षणावर खर्च करण्यात आलेली रक्कम शसनाला परत करावी लागेल आणि/किंवा तो/ती कार्यालय प्रमुखास योग्य वाटेल अशा अनुशासनिक कार्याबाहीस पात्र होईल.

(६) शासकीय खर्चाने प्रशिक्षण घेतलेल्या इंग्रजी लघुलेखकाला/इंग्रजी टंकलेखकाला उपरोक्त पोट नियमांमध्ये उल्लेख केलेल्या प्रशिक्षणाचा लाभ पुन्हा घेण्याचा हक्क असणार नाही.

(७) संबंधित इंग्रजी लघुलेखकाच्या/टंकलेखकाच्या कार्यालय प्रमुखांना इंग्रजी लघुलेखकांनी/इंग्रजी टंकलेखकांनी माहिती परिशिष्टामध्ये विहित केलेल्या नमुना ३ किंवा ४ मध्ये भाषा संचालक, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई यांच्याकडे प्रशिक्षण सुरू झाल्यापासून १ महिन्यांच्या आत पाठवावी लागेल.

६. परीक्षा.—(१) या नियमावलीच्या उपबंधाच्या अधीनतेने, एतदर्थ मंडळ कॅलेडर वर्षी एप्रिल व ऑक्टोबर या महिन्यात, मराठी लघुलेखनाच्या व मराठी टंकलेखनाच्या परीक्षा सोयीस्कर केंद्रावर आयोजित करील.

(२) प्रशिक्षण पूर्ण झाल्यावर इंग्रजी लघुलेखक/इंग्रजी टंकलेखक यांना आपल्या कार्यालय प्रमुखामार्फत परिशिष्टामध्ये विहित केलेल्या नमुना ५ किंवा नमुना ६ मध्ये एप्रिलच्या परीक्षेसाठी १५ फेब्रुवारी रोजी किंवा तत्पूर्वी व ऑक्टोबरच्या परीक्षेसाठी १५ जुलै रोजी किंवा तत्पूर्वी भाषा संचालक, महाराष्ट्र राज्य यांच्याकडे परीक्षेला बसण्याच्या परवानगीसाठी अर्ज पाठवावे लागतील.

(३) परीक्षेसाठी लागणाऱ्या मराठी टंकलेखन यंत्राची व्यवस्था त्याला/तिला स्वखर्चाने करावी लागेल.

३४३ मराठी शासनाचा अर्जास, जून १९९१, १९९१/२००२ २३, मसुदा १९९१ [प्रथम खंड]

७. परीक्षा उत्तीर्ण न झाल्यास होणारे परिणाम.—(१) जो इंग्रजी लघुलेखक/इंग्रजी टंकलेखक उपरोक्त नियम ४ मध्ये विहित केलेल्या मुदतीत उपरोक्त परीक्षा उत्तीर्ण होणार नाही, तो/ती परीक्षा उत्तीर्ण होईपर्यंत किंवा त्यास/तिला अशा परीक्षा उत्तीर्ण होण्यापासून सट मिळेपर्यंत त्याची/तिची वार्षिक वेतनवाढ रोखून धरली जाण्यास पात्र होईल.

(२) परीक्षा ज्या तारखेत संजो असेल त्या तारखेच्या लगतनंतरची तारीख ही परीक्षा उत्तीर्ण झाल्याची तारीख असल्याचे समजण्यात येईल.

(३) अशा प्रकारे रोखून धरलेल्या वेतनवाढी, शासकीय कर्मचारी ज्या तारखेला परीक्षा उत्तीर्ण होईल किंवा त्याला/तिला अशा प्रकारे परीक्षा उत्तीर्ण होण्यापासून सट देण्यात येईल त्या तारखेला देय होतील आणि जगूकाही त्यांच्या वेतनवाढी रोखल्या नव्हत्या असे समजून त्या उपार्जित होतील परंतु वेतनवाढी रोखून धरल्यामुळे थकवाची मिळण्याचा त्याला/तिला हक्क असणार नाही.

८. परीक्षा उत्तीर्ण होण्यापासून सट.—इंग्रजी लघुलेखक/टंकलेखक प्रारंभ दिनांकास १० वर्षे वयाचा झालेला असेल तर, अगर त्यानंतर ज्या दिनांकास तो ५० वर्षे वयाचा होईल तेव्हा त्याला/तिला ती परीक्षा उत्तीर्ण होण्यापासून सट मिळेल.

९. ही नियमावली लागू होण्याबाबत.—प्रारंभ दिनांकापूर्वी ज्या इंग्रजी लघुलेखकानी/टंकलेखकानी विद्यमान प्रशिक्षण योजनेनुसार मराठी लघुलेखनाचे किंवा मराठी टंकलेखनाचे प्रशिक्षण घेण्याचे सुरुवात केले असेल त्यांना सुद्धा ही नियमावली लागू राहिल.

१०. या नियमावलीतील काहीही अंतर्भूत असले तरी शासनाला विशेष परिस्थितीमध्ये कोणत्याही कोणत्याही नियमांच्या तरतुदी त्याला न्याय व संयुक्तिक वाटेल, अशा रीतीने विधिल करता येतील. मात्र अशा कोणत्याही शिथिलीकरणाची कारणे नमूद करावी लागतील.

परिशिष्ट

नमुना एक

[नियम ५ (४) पहा]

मराठी लघुलेखन प्रशिक्षणासाठी अर्जाचा नमुना

इति

कार्यालय प्रमुख

सहाय्यक,

शासकीय अधिकारिका क्र. टंकलेख-१०८१/सीआर-१४४/वीस-ब, दिनांक ६ मे १९९१ अन्वये विहित केलेल्या नियमांच्या अधीनतेने मी, दिनांक पासून सुरु होणाऱ्या मराठी लघुलेखनाच्या प्रशिक्षणास दाखल होऊ इच्छितो/इच्छिते. सदर प्रशिक्षण मी या वाणिज्य संस्थेत वेऊ इच्छितो/इच्छिते. तरी सदर प्रशिक्षणासाठी माझी कृपया निवड करावी, ही विनंती.

आपला/आपली

सही

पदनाम.